

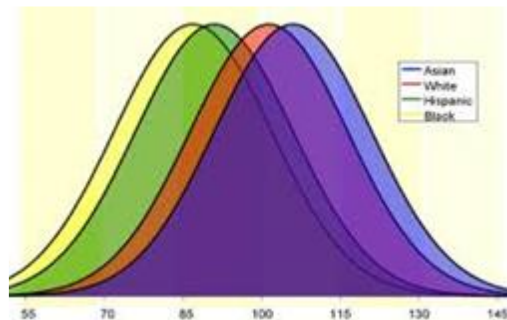
Naloga 4206A

RAZISKAVE S PODROČJA PROUČEVANJA INTELIGENTNOSTI

KAKŠNE SO RAZLIKE V INTELIGENTNOSTI IN KJE SO VZROKI ZANJE?

1. Raziskovalci so že v preteklosti skušali ugotoviti, zakaj so nekateri ljudje bolj inteligentni kot drugi.
 - A. Kaj kažejo raziskave o dedljivosti inteligentnosti? Katere raziskave poznaš? (Povzetke raziskav več generacij določene družine, raziskav posvojenih otrok v primerjavi z biološkimi starši in posvojitelji ter raziskave korelacij med dvojajčnimi in enojajčnimi dvojčki si lahko pogledaš tudi v učbeniku pri poglavju o razvoju osebnosti ali poiščeš ustrezne raziskave na spletu).
 - B. Kritično presodi spoznanja teh raziskav.
 - C. Raziskave v ZDA so pokazale tudi na razlike v povprečni izmerjeni inteligentnosti med nekaterimi etničnimi in rasnimi skupinami. Izmerjeni dosežki črncev (Afroameričanov) so bili v povprečju nekoliko nižji od povprečnih dosežkov belcev. Kako so skušali v preteklosti razlagati te rezultate in kako jih razlagamo danes?

Slika 1: vir google, slike, intelligent test

- D. Kaj je to kulturna pristranskost testov inteligentnosti in kako vpliva na povprečne rezultate testov inteligentnosti različnih kulturnih skupin?
- E. Presodi posledice možne zlorabe informacij o psiholoških raziskavah, ki poudarjajo ugotovljene razlike v inteligentnosti različnih kulturnih ali etničnih skupin. Kakšne koristi prinaša sporno vzorčenje, merjenje ali napačno interpretiranje rezultatov inteligenčnih testov določenih hendikepiranih skupin za dominantne skupine? Utemeljite škodljive posledice, ki jih prinaša hendikepirani skupini zavedanje takšnih informacij o psiholoških raziskavah.

2. Rezultati dveh pomembnih raziskav posvojenih otrok, ki sta potekali v ZDA so prikazani v spodnji tabeli. Posvojenim otrokom so izmerili IQ pri 18. letih in ga primerjali z IQ biološke matere in obeh posvojiteljev (Bee, 1999, po Kompore et al, Učbenik Psihologija – Spoznanja in dileme, str. 205)

Korelacija (povezava) IQ posvojenega otroka	Texas (1994)	Minnesota (1993)
z IQ biološke matere	0,44	0,29
z IQ matere posvojiteljice	0,03	0,14
z IQ očeta posvojitelja	0,06	0,08

- A. Posvojeni otroci delijo z biološkimi starši gene, s posvojitelji pa družinsko okolje. Kaj kažejo raziskave, predstavljene v zgornji tabeli, o vplivih genov in okolja na inteligentnost? Ali so po ugotovitvah teh raziskav glede inteligentnosti otroci bolj podobni biološkemu staršem ali posvojiteljem?
- B. Ali so v zgornji tabeli predstavljene raziskave v skladu s spoznanji, do katerih so prišli raziskovalci pri raziskavah dvojčkov? Kaj so pokazale te raziskave? Zakaj so proučevali enojajčne dvojčke, da bi ugotovili, katere lastnosti so bolj odvisne od dednosti in katere od okolja? Kakšne enojajčne dvojčke so proučevali v znani Minesotski raziskavi?
- C. Kako lahko okolje v katerem otrok odrasča vpliva na razvoj njegovih intelektualnih sposobnosti? Razložite kako bi spodbujali razvoj inteligentnosti pri otroku? (Kaj menite o ustreznosti razmerja vplivov dednosti in okolja na uspešnost na spodnji sliki glede na poznane raziskave?)

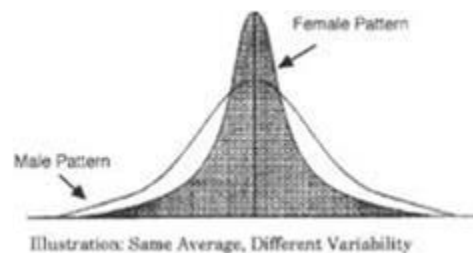

Slika 2: vir google slike intelligence,

3. Raziskave kažejo, da se spola glede povprečne izmerjene splošne inteligentnosti ne razlikujeta. (To pomeni, da je povprečen IQ žensk enak povprečnemu IQ moških). Testiranja inteligentnosti pri moških in ženskah pa so vseeno pokazala razlike v razvitosti posameznih področjih inteligentnosti.

A. Na spletu poišči kakšno raziskavo o razlikah v uspešnosti reševanja določenih vrst nalog na testih inteligentnosti med spoloma. Interpretiraj ugotovitve te raziskave tako, da kritično razmišljaš:

- Kako je bila raziskava izvedena, kako je potekalo testiranje/zbiranje podatkov?
- Ali je bil vzorec reprezentativen? Kako velik je bil vzorec in kako je potekalo vzorčenje?
- Kdo je izvajal testiranja inteligentnosti in s kakšnim namenom? Kaj je želel ugotoviti/dokazati?
- Ali obstaja kakšen razlog, zaradi katerega bi bili pridobljeni podatki lahko napačno prikazani ali interpretirani? ...

Slika 3: vir google slike, sex differences in IQ

B. Dosežki na maturi v Sloveniji so v povprečju nekoliko boljši pri dekletih, med zlatimi maturanti je tudi več deklet. Presodi kateri dejavniki bi lahko povzročali takšne razlike v dosežkih, če upoštevamo ugotovitve raziskav, da ni dokazov, da bi bil en spol bolj inteligenten od drugega?

C. Raziskave inteligentnosti so tudi pokazale razlike v razvitosti posameznih področij inteligentnosti med spoloma. Tako so ženske v povprečju praviloma dosegale boljše rezultate na testih besednih sposobnosti, moški pa pri nalogah, ki so zahtevale prostorsko predstavljanje, miselno rotiranje predmetov, oceno gibanja skozi prostor (Neisser idr., 1996, po Kompare et al, str 198). Kje vidiš vzroke za takšne razlike med spoloma? Ali meniš, da bodo te razlike zaradi postopnega spreminjanja spolnih vlog in psihološke androginije s časom kaj manjše? Utemelji svoje mnenje.

D. Na spletu še sam poišči kakšno raziskavo o inteligentnosti določenih skupin in predstavi njena spoznanja.

4. Teste inteligentnosti se pogosto uporabi v selekcijske namene, to je da z njihovo pomočjo razlikujejo med posamezniki in se na osnovi rezultatov odločijo, kdo je najbolj primeren za določeno nalogo, šolo ali posebno obravnavo. Žal pa se pri testiranju inteligentnosti pokažejo številni sporni vidiki takšnega merjenja.

- Izpostavi prednosti, ki bi jih lahko imeli predstavniki določene skupine, iz katere je izhajal izdelovalec testa.
- Razloži, kako lahko izkušnje z reševanjem podobnih testov vplivajo na reševanje testa (bodisi zaradi vaje ali pa zato, ker seznanjenost zmanjša anksioznost ob testiranju).
- Pogosta težava ob uporabi rezultatov inteligenčnih testov je področje njihove uporabe. Predstavljalj si, da rešuješ inteligenčni test v 8. razredu osnovne šole v sklopu poklicnega

usmerjanja. Ker točno veš, da boš šolanje nadaljeval na gimnaziji za resno reševanje nisi motiviran, tega dne se tudi slabo počutiš in test si rešil slabo. Čez nekaj let, ko zaprosiš za štipendijo izveš, da si odklonjen na osnovi rezultata tega testa ... Razloži, zakaj ni etično uporabiti rezultatov, ki so bili pridobljeni za določen namen tudi za druge namene, za katere reševalec med reševanjem testa ni mogel vedeti? Zakaj je možno, da bi v takšnem primeru nemotivirani subjekti reševali naloge pod svojimi dejanskimi zmožnostmi?

- D. Uspešnost pri nekem delu ali šolanju ni odvisna le od sposobnosti. Presodi, kateri dejavniki (poleg sposobnosti) še pomembno vplivajo na uspešnost pri učenju ali delu? Ali je potem uporaba testov v selekcijske namene sploh upravičena?

5. Številne psihološke raziskave inteligentnosti v preteklosti so bile metodološko, etično in vsebinsko sporne. Da bi ozavestili možnost takšnih napak si pogledajmo kakšno konkretno raziskavo npr. raziskavo, s katero je Gould (1982) (povzeto po Hill, g., 2001, str. 21) predpostavil, da so Američani »narod debilov«, ko je povzel Yerkesovo raziskavo, v kateri je le-ta med 1. svetovno vojno testiral 1,75 milijona vojaških nabornikov s testi inteligentnosti ... in ugotovil, da so imeli odrasli ameriški belci umsko starost le 13 let (malo nad ravnijo duševne manjrazvitosti), imigrante pa je razvrstil po inteligentnosti tako, da je dokazal, da so imeli ljudje iz nordijskih dežel višje rezultate kot tisti iz romanskih ali slovanskih, ameriški črnci pa so bili na dnu lestvice.

- A. Razloži, kako je na dobljene rezultate lahko vplivala situacija hitenja pri testiranju, zaradi katere so (posebno pri pripadnikih črne rase) včasih celo dali napačen test ali niso dali ustreznih ponovitvenih testov.
- B. Pojasni, kakšno diskriminacijo je lahko povzročila sestava testov, v katerih so se testne naloge nanašale na »ameriško splošno razgledanost« in s tem na specifične naloge in informacije, ki jih npr. imigranti niso imeli. (Konkretno: morali so odkriti napako v sliki stvari npr. tenis igrišča brez mreže, ki je verjetno nikoli prej niso videli.)
- C. Presodi problem političnih in etičnih posledic takšnih raziskav, ki pristransko interpretirajo rezultate testov inteligentnosti za diskriminacijo ljudi v zvezi s primernostjo za nek poklic ali celo za vstop v državo.

6. »Eno izmed najbolj spornih in rasističnih interpretacij razlike v povprečnem IQ med etičnimi in rasnimi skupinami sta I. 1994 podala konservativni politolog Charles Murray in psiholog Richard Herrnstein v razvpiti knjigi Zvonasta krivulja. Po njunem mnenju je razlika v povprečnem IQ različnih ras neizpodbiten dokaz, da obstajajo medrasne razlike v inteligentnosti, ki so izključno genetsko pogojene in nespremenljive. Te razlike so odraz manjvrednosti črncev v primerjavi z dominantno skupino (belci) in opravičujejo družbene neenakosti«: (citat iz Komapre, A. , učbenik Psihologija – spoznanja in dileme, str. 197).

- A. Pojasni, kako družbeno-kulturno okolje in socialno-ekonomske razmere, v katerih so odraščali predstavniki diskriminiranih etničnih skupin vplivajo na rezultate inteligenčnih testov.
- B. Ali poznaš raziskave, ki dokazujejo, da so črni otroci, ki so jih posvojili belci z nadpovprečnim IQ imeli bistveno višji IQ od vrstnikov, ki so živeli pri svojih družinah in presegli tudi povprečni IQ belih otrok. Na kateri dejavnik opozarjajo te raziskave?

- C. Ali v svojem okolju opaziš kakšne oblike diskriminacije do določene kulturne ali etične skupine na osnovi nižje učne uspešnosti in slabših rezultatov inteligenčnih testov, ki so posledica neugodnih ekonomskih razmer, slabšega razumevanja jezika in drugačnih izkušenj?

Sliki 4: black, roma children, dostopno na google slike

Standard znanja	
Rdeče	Minimalne zahteve, ki so pogoj za oceno 2.
Modro	Temeljne zahteve, ki so pogoj za oceno 3 ali 4.
Zeleno	Višje zahteve, ki so pogoj za oceno 4 ali 5.